

Transkulturní ošetřovatelství

PhDr. Natália Beharková, Ph.D.

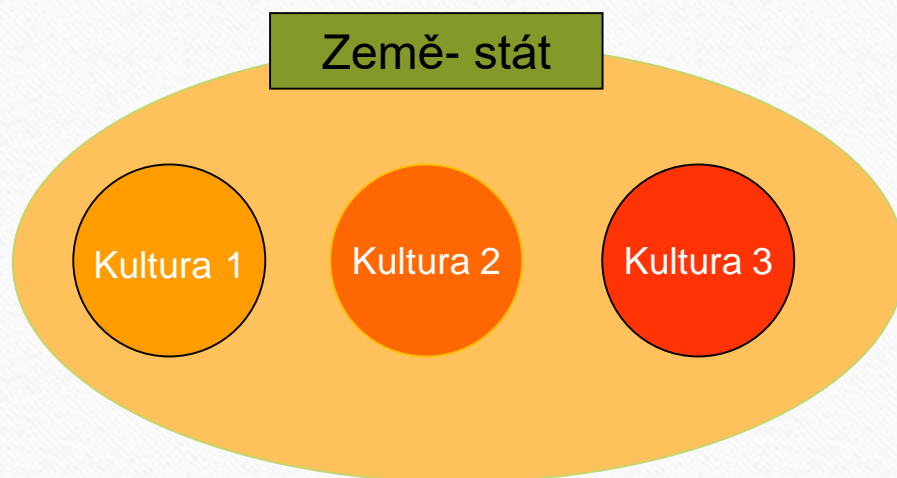
Doporučená literatura

- IVANOVÁ, Kateřina, Lenka ŠPIRUDOVÁ a Jana KUTNOHORSKÁ. *Multikulturní ošetřovatelství 1*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. 248 s. ISBN 8024712121.
- RYŠLINKOVÁ, Markéta. *Česká sestra v arabském světě : multikulturní ošetřovatelství v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 123 s. ISBN 9788024728568.
- HÁJEK, Marcel a Charif BAHBOUH. *Muslimský pacient : principy diagnostiky, terapie a komunikace : manuál o zásadách medicínského přístupu pro české či slovenské lékaře a zdravotníky praktikující v zemích islámu*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2016. 199 stran. ISBN 9788024756318.
- ŠPIRUDOVÁ, Lenka. *Multikulturní ošetřovatelství 2*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 248 s. ISBN 802471213X.
- KUTNOHORSKÁ, Jana. *Multikulturní ošetřovatelství pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 160 s. ISBN 9788024744131.

Osnova přednášky

- Multi/transkulturní historický kontext v ČR
- Péče o P/K v transkulturním pojetí
- Specifika komunikace
- Vybrané etnické, národnostní a náboženské skupiny – základní charakteristika a specifika péče ve zdravotnictví

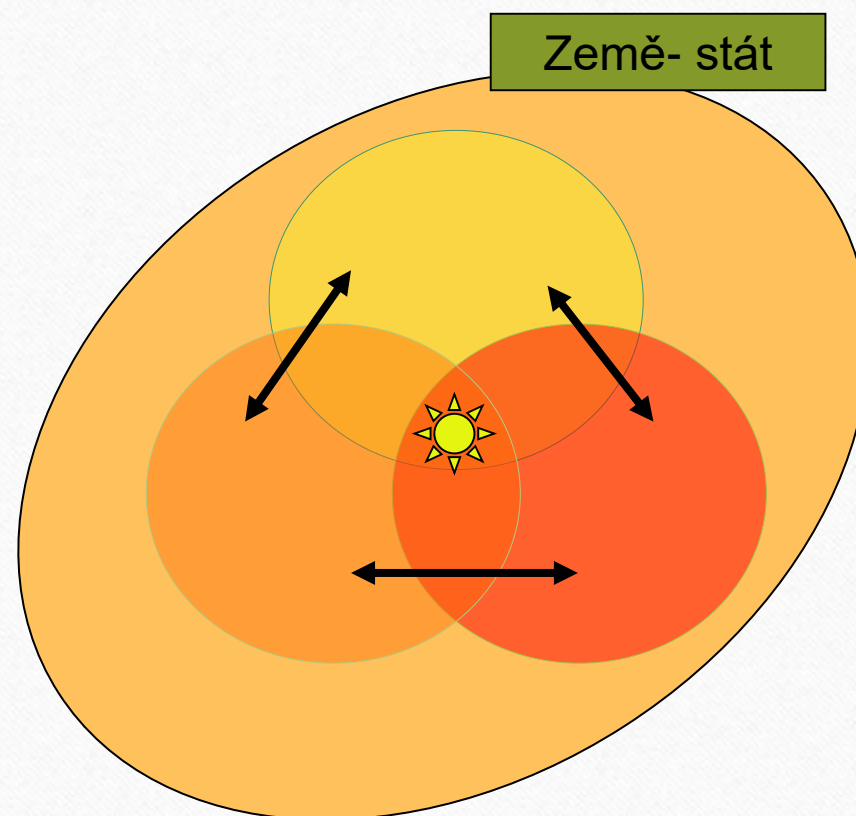
- Multikulturní

Zobrazení pojmu „multikulturalismus“

(Domening, 2001, Legeewie, 1991)

- Transkulturní

Základní pojmový aparát

- Kulturní šok
- Předsudky postoje a názory, kt. si osvojujeme nenápadně pod vlivem okolí V převzato od „authority“
- Stereotyp špatné V nedostat. info
- Xenofobie vzrůstá, když se sociální skupina ocitá v sociální, ekonom. či politické krizi

- Kultura – souhrn názorů, přesvědčení a praktik, kt. šíří sami lidi a kt. přecházejí z jedné generace na druhou.

Antropologické dělení:

- Materiální- objekty (oblečení, umění, religiozní předměty) a způsoby jejich použití
- Nemateriální- (duchovní)-
souhrn přesvědčení, zvyk, jazyk...

Kultura a její význam

- Kultura je nezbytnou součástí lidského života
- Kultura se dá přirovnat k cibuli:

Kulturní produkty: řeč, výživa, oblékání, architektura

Normy a hodnoty, dobro a zlo

Základní hodnoty, otázky existence

Fáze kulturního šoku

- termín pro popsání pocitů dezorientace a stresu, jež prožívají lidé vstupující do neznámého kulturního prostředí
- je způsoben nečekanými nebo překvapujícími zjištěními, která jsou vyvolána kontaktem s cizí a neznámou kulturou
- *Fascinace* – novou kulturou a novými lidmi.
- *Kříže* – vznikající problémy se stupňují, život v jiné kultuře se stává být složitý.
- *Poznání* – učení se komunikace a poznávání pravidel nové kultury.
- *Přizpůsobení se* – člověk se opět těší z nové kultury a váží si ji

Migrace

Legální
Nelegální

-
- „Migrace je definována jako přesun jednotlivců i skupin v prostoru.“ (MV ČR, Terminologický slovník)
 - má přímý dopad na demografický vývin, socio-ekonomické, ale i kulturní změny obyvatel jednotlivých zemí.
 - Negativa - z hlediska bezpečnosti;
 - Pozitiva - mohou řešit situaci dané společnosti (např. uplatnění se na trhu práce v chybějících oblastech, ovlivnění nepříznivé demografické situace aj.)

Uprchlík

-
- je osoba, kt. „**SE NACHÁZÍ MIMO SVOU VLAST A MÁ OPRÁVNĚNÉ OBAVY PŘED PRONÁSLEDOVÁNÍM Z DŮVODŮ**
 - RASOVÝCH,
 - NÁBOŽENSKÝCH,
 - nebo NÁRODNOSTNÍCH,
 - nebo Z DŮVODŮ PŘÍSLUŠNOSTI K URČITÝM SPOLEČENSKÝM VRSTVÁM,
 - nebo I ZASTÁVÁNÍ URČITÝCH POLITICKÝCH NÁZORŮ, JE NESCHOPNA PŘIJMOUT,
 - nebo VZHLEDEM KE SHORA UVEDENÝM OBAVÁM, ODMÍTÁ OCHRANU SVÉ VLASTI...”

Cizinec

Dle ustanovení zákona (§1, zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR):

- cizincem se rozumí **fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.**
- Jinak řečeno - za cizince jsou v České republice považovány osoby s jiným než českým státním občanstvím, osoby bez státního občanství a rovněž osoby s více občanstvími, z nichž žádné není státním občanstvím ČR.

Národnostní a etnické menšiny v ČR

zákon č. 273/2001 Sb. O právech příslušníků národnostních menšin

§ 2

NÁRODNOSTNÍ MENŠINA

je společenství občanů ČR žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla **společným etnickým původem, jazykem, kulturou, tradicemi**, tvoří **početní menšinu obyvatelstva** a zároveň **projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury** a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky vytvořilo.

Příslušníkem národnostní menšiny je **občan ČR**, který se **hlásí k jiné než české společnosti** a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.

Základní charakteristiky národnostní menšiny:

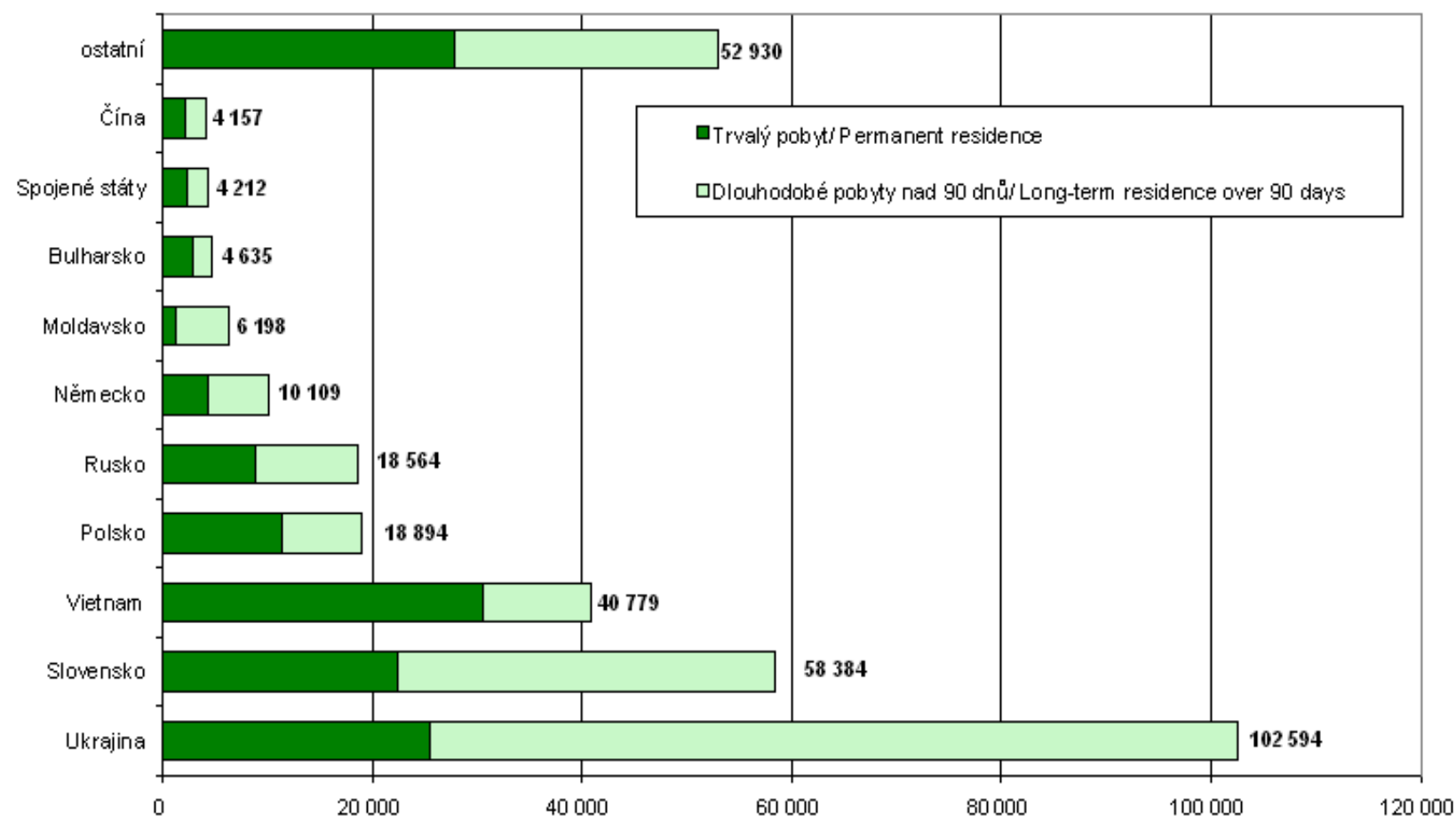
- Skupina občanů ČR
- Od majoritní skupiny se odlišují původem, počtem, kulturou, jazykem, tradicemi
- Spojuje je úsilí o zachování a rozvoj svébytnosti menšiny
- Menšina má historickou souvislost s ČR

Zákon č. 273/2001 Sb. O právech příslušníků národnostních menšin § 2

Na území ČR žijí tyto národnostní menšiny:

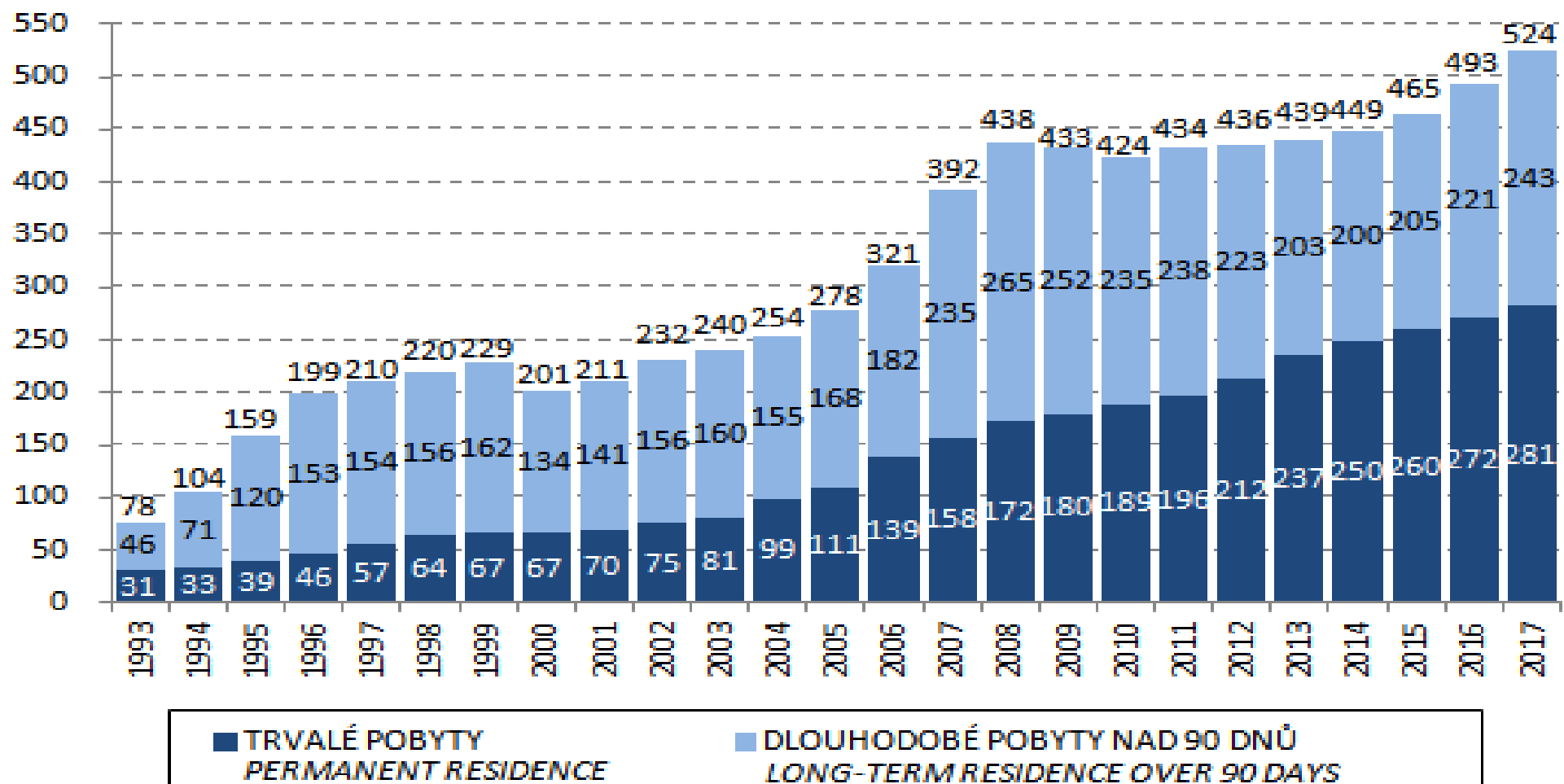
- ukrajinská, slovenská, německá, maďarská, polská, rakouská, romská, bulharská, chorvatská, rusínská, řecká
- Etnické a národnostní skupiny - vietnamská, rumunská

Srovnání počtu cizinců s trvalým pobytem a dlouhodobým pobytem nad 90 dnů
10 nejčastějších státních občanství cizinců v ČR (k 31.12.2006)
Comparison of number of foreigners holding permanent residence permits and long-term residence over 90 days by citizenship: top 10 of citizenship (31.12.2006)

VÝVOJ POČTU CIZINCŮ V ČR PODLE TYPU POBYTU
TREND IN THE NUMBER OF FOREIGNERS IN THE CR BY TYPE OF RESIDENCE
1993 - 2017 (31. 12.)

Tisíce / Thousands

Legislativní rámec

- Zákon č. **68/1965 Sb.**, *o pobytu cizinců* na území ČSSR (platný do 30. 9. 1992, poté byl nahrazen zákonem č. 123/1992 Sb., *o pobytu cizinců na území ČSFR* s platností od 1. 10. 1992 až do 1. 1. 2000).
- Po rozpadu ČSFR byl zákon převzat do české Sbírky zákonů. Od 1. 1. 2000 byl původní zákon nahrazen Zákonem **č. 326/1999 Sb.**, *o pobytu cizinců* (zákon byl upraven několika novelami, aby byla zajištěna kompatibilita legislativy ČR a EU, tč. Sb. Zákonů 224/2011).
- Zákon č. 103/2013 Sb., *o azylu* (původně Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně Zákona č. 283/1991 Sb., o policii České republiky – t. č. už nový zákon - Zákon č. 273/2008 o Policii České republiky).
- Samotná azylová problematika se začala výrazně řešit v bývalém Československu až po roce 1989.
- Mezinárodní ochrana je udělena formou azylu či doplňkové ochrany.
- **Od 1. ledna 2009** musí cizinec prokázat znalost českého jazyka, aby **mohl získat povolení k trvalému pobytu na území ČR.**
- Povinnost se nevztahuje na občany Evropské unie, Norska, Islandu, Lichtenštejnska, Švýcarska a na jejich rodinné příslušníky.

Historický kontext

- 50 léta obor multikulturní ošetrovatelství
- 60 léta kulturně specifická péče= péče „šitá na míru“ uzpůsobená potřebám dané kultury
- 80 léta pojem transkulturní ošetrovatelství
- 1974 Společnost pro transkulturní ošetrovatelství „Mnoho kultur- jeden svět“
- 1989 certifikace sester

Multi/transkulturní historický kontext v ČR

- 1989 - otevření hranic ČSSR
- Migrace obyvatelstva
- Eurointegrace
- Integrace cizinců nejen z třetích zemích

Etnické klima - postoje a představy české společnosti o soužití s etnickými komunitami (Gabal, I. 1999, sociolog)

- odmítavé stanovisko k cizincům (xenofobie, nárůst kriminality...)
- diferencovaný postoj k národnosti a rase (preferenci Slováci, Němci, Francouzi...& Rusi, Ukrajinci, Asiati, Arabi a Romové)
- asimilace

Východiska transkulturního aspektu ve zdravotnictví

- Deklarace lidských práv a svobod
- Mezinárodní a Evropské úmluvy (OSN, EU, WHO...)
- Zákony dané země
- Etické principy a kodexy
- Práva P/K
- Holistické pojetí

Evropská porada SZO o právech pacientů (Amsterdam, 28.-30.3.1994) dokument
Principy práv pacientů v Evropě: Všeobecný rámec

- o.i. na několika místech zdůrazněno- při poskytování zdravotnické péče *musíme respektovat kulturu pacienta*.
- ...*Každý má právo*, aby byly respektovány jeho morální a kulturní hodnoty, náboženské a filozofické přesvědčení
- ...*Informace* se musí pacientovi podávat způsobem vhodným pro jeho možnost pochopit ji, je nutné omezit na minimum technickou terminologii. Když pacient neovládá jazyk, v němž se s ním komunikuje, je třeba zajistit vhodnou interpretaci (překlad)
- ...Pacienti mají právo, aby se s nimi zacházelo *důstojně* ve vztahu k jejich diagnóze, léčbě a ošetření, a to při respektování jejich kultury a žebříčku hodnot.

Komunikace v transkulturním pojetí

- v cizím prostředí jsme vnímavější na řadu podnětu!!! – nonverbální K.
- ve stresu je komunikace obtížnější – mateřský jazyk
- Bariéry v komunikaci
 - jazykové rozdíly, možné předsudky a stereotypy na obou stranách
 - nedostatečná osobní zkušenost ZP s cizí kulturou
 - hodnotová orientace, vnímání zdraví a nemoci
 - způsob vyjadřování se a prezentace potíží
 - obtížné zhodnocení P/K bolesti, strachu, dyskomfortu, únavy ...
 - nedostatečná schopnost ZP ovlivnit P/K v komunikaci (uklidnění...)
- Čas - vyhnout se „záležitost vybavit co nejrychleji“

Komunikace v transkulturním pojetí

- ✓ v jakém jazyce P/K komunikuje
- ✓ představit se P/K a objasnit naši pozici
- ✓ domluvit se s P/K na způsobu oslovování – zápis do dokumentace + objasnění skladby jména, užívání titulu
 - Tvorba jména, užívání titulů?
 - Množství zdvořilostních frází na začátku komunikace? Rituály a konvence, které kom. doprovázejí?
 - S kým hovořit?
 - Smí se říkat pravda?
 - Jaký význam má v dané kultuře nonverbální komunikace?
- ✓ služby tlumočníka, nebo člena rodiny, který bude překládat
- ✓ alternativní způsob K. – slovník, tužka a papír, demonstrace, gesta, piktogramy, komunikační pas, překladač, internet MZ ČR komunikační karty http://www.mzcr.cz/dokumenty/komunikacni-karty-pro-pacienty-cizince-a-zdravotniky_11725_1.html
aplikace REBO <http://rebo.rebomedic.cz/translation>

Doporučení pro K. s cizincem

- mluvit pomalu, srozumitelně, výstižně (jednoduché věty)
- přiměřený tón hlasu - nezvyšovat hlas
- vnímat nonverbální projevy P/K
- pokud není jasné, co chtěl cizinec říct, nechat prostor na vyjádření
- uplatňovat zásady th. komunikace (empatie, aktivní naslouchání, zájem, snaha pochopit P/K problém)
- upozornit cizince na shody a rozdíly v jeho a ve vašem stanovisku k problému, diskuse a vyjasnění problému, kompromis na obou stranách s ohledem na dodržování Th režimu
- nepoužívat – zdravotnický slang, odbornou terminologii
- poskytovat písemné informace - datum pro cizince 1. 12. 2016 a ne 1. prosince
- **zpětná vazba**
- častý kontakt s příslušníky jedné a téže skupiny - vhodné naučit se v jejich jazyce pozdrav + mít k dispozici základní fráze

- Pokud pacient prohlásí, že **rozumí informacím**, které mu podává ošetřující lékař, nebo jiný pověřený zdravotnický pracovník, ač jde o cizince, případně že rozumí i písemným dokumentům, které podepisuje, je třeba tuto skutečnost *uvést do jeho zdravotnické dokumentace a byť jde o cizince, není nutno zajišťovat služby tlumočnicka.*
- Pokud pacient prohlásí, že **nerozumí informacím**, které má podepsat, ani informacím, které jsou mu sdělovány, a žádá přítomnost tlumočnicka a nejde o neodkladné zdravotní služby, *zajistí mu příslušný zdravotnický pracovník* přítomnost tlumočnicka. Služby tlumočnicka *nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění*, ani je nehradí poskytovatel a je povinností pacienta, který si tyto služby objednal, dohodnout se s příslušným tlumočnickem na jejich úhradě a tyto služby hradit.
- Pokud pacient prohlásí, že si přeje, aby rozhovor i písemný text tlumočila **jiná osoba**, která není tlumočnickem, ale rozumí jak jazyku pacienta, tak českému jazyku, je třeba tuto skutečnost **zaznamenat do zdravotnické dokumentace** a tlumočení řeči i psaného textu může provést tato pacientem určená osoba, byť není tlumočnickem.

Romské etnikum

Romská vlajka

Život věčných poutníků po zelené zemi
pod blankytnou oblohou.

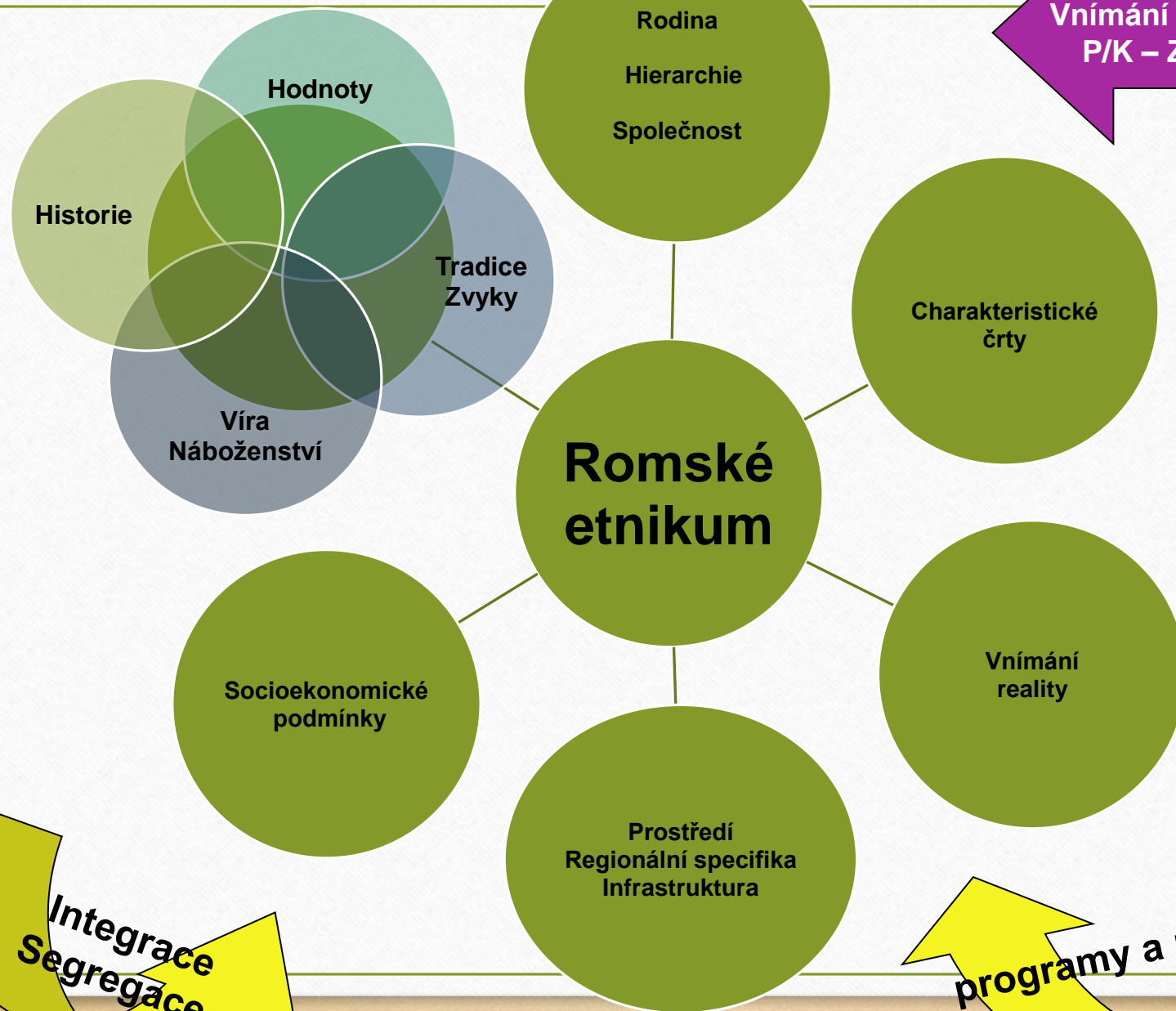
Tab. 604 Obyvatelstvo podle náboženské víry, podle národnosti a podle pohlaví

1. Muži a ženy celkem

definitivní výsledky podle obvyklého pobytu

Česká republika

Národnost	Obyvatelstvo celkem	z toho podle náboženské víry												bez náboženské víry	neuvedeno
		věřící - nehlásící se k žádné církvi	věřící - hlásící se k církvi	z toho											
				Církev adventistů sedmého dne	Církev česko- slovenská husitská	Církev řecko- katolická	Církev římsko- katolická	Československá církev evangelická	Evangelická církev a. v. v ČR	Náboženská společnost Svědčků Jehovovi	Pravoslavná církev v českých zemích	Slezská církev evangelická a. v.			
Obyvatelstvo celkem	10 436 560	705 368	1 463 584	7 391	39 229	9 883	1 082 463	51 858	6 632	13 069	20 533	8 158	3 604 095	4 662 455	
osoby hlásící se k jedné národnosti z toho:	7 630 246	599 154	1 277 066	6 291	35 620	8 427	954 093	45 994	5 881	10 937	17 568	7 342	3 109 963	2 643 113	
česká	6 711 624	510 300	1 004 096	5 345	32 956	3 146	759 473	40 501	3 117	9 221	4 124	4 211	2 862 960	2 333 546	
moravská	521 801	48 466	159 855	433	2 399	429	138 972	4 273	92	389	285	78	161 159	152 234	
slezská	12 214	1 319	4 476	31	36	11	3 363	76	107	23	1	230	3 425	2 991	
slovenská	147 152	15 713	43 471	202	58	1 996	29 823	460	1 112	633	509	74	33 669	54 280	
poľská	39 096	2 799	20 607	43	5	75	12 458	120	1 403	131	18	2 716	3 668	12 021	
německá	18 658	1 641	5 001	24	10	22	3 684	150	15	63	32	10	5 032	6 983	
romská	5 135	609	1 194	8	10	1	352	17	2	47	10	1	1 033	2 297	
čínská	3 212	207	94	1	1	-	7	5	-	3	-	-	1 796	1 115	
maďarská	8 920	1 028	2 369	7	11	60	1 434	45	3	75	8	5	2 103	3 419	
rusínská	739	62	263	5	2	109	18	1	-	3	93	-	71	343	
ruská	17 872	2 682	4 485	12	8	18	63	5	1	41	1 752	-	3 718	6 963	
řecká	2 043	158	283	-	-	25	19	1	-	2	194	-	837	761	
ukrajinská	53 253	5 563	15 402	93	8	2 418	542	30	1	193	8 139	-	4 364	27 916	
vietnamská	29 660	1 554	1 041	2	2	1	65	5	-	10	1	-	12 705	14 360	
osoby hlásící se ke dvěma národnostem	163 648	19 070	56 567	278	732	504	44 151	1 659	337	389	688	393	44 331	43 642	
neuvedeno	2 642 666	87 144	129 951	822	2 877	952	84 219	4 205	414	1 743	2 277	423	449 801	1 975 700	
Podíl v %	100,0	6,8	14,0	0,1	0,4	0,1	10,4	0,5	0,1	0,1	0,2	0,1	34,5	44,7	
osoby hlásící se k jedné národnosti z toho:	100,0	7,9	16,7	0,1	0,5	0,1	12,5	0,6	0,1	0,1	0,2	0,1	40,8	34,6	
česká	100,0	7,6	15,0	0,1	0,5	0,0	11,3	0,6	0,0	0,1	0,1	0,1	42,7	34,8	
moravská	100,0	9,3	30,6	0,1	0,5	0,1	26,6	0,8	0,0	0,1	0,1	0,0	30,9	29,2	
slezská	100,0	10,8	36,6	0,3	0,3	0,1	27,5	0,6	0,9	0,2	0,0	1,9	28,0	24,5	
slovenská	100,0	10,7	29,5	0,1	0,0	1,4	20,3	0,3	0,8	0,4	0,3	0,1	22,9	36,9	
poľská	100,0	7,2	52,7	0,1	0,0	0,2	31,9	0,3	3,6	0,3	0,0	6,9	9,4	30,7	
německá	100,0	8,8	26,8	0,1	0,1	0,1	19,7	0,8	0,1	0,3	0,2	0,1	27,0	37,4	
romská	100,0	11,9	23,3	0,2	0,2	0,0	6,9	0,3	0,0	0,9	0,2	0,0	20,1	44,7	
čínská	100,0	6,4	2,9	0,0	0,0	-	0,2	0,2	-	0,1	-	-	55,9	34,7	
maďarská	100,0	11,5	26,6	0,1	0,1	0,7	16,1	0,5	0,0	0,8	0,1	0,1	23,6	38,3	
rusínská	100,0	8,4	35,6	0,7	0,3	14,7	2,4	0,1	-	0,4	12,6	-	9,6	46,4	
ruská	100,0	15,0	25,1	0,1	0,0	0,1	0,4	0,0	0,0	0,2	9,8	-	20,8	39,0	
řecká	100,0	7,7	13,9	-	-	1,2	0,9	0,0	-	0,1	9,5	-	41,0	37,2	
ukrajinská	100,0	10,4	28,9	0,2	0,0	4,5	1,0	0,1	0,0	0,4	15,3	-	8,2	52,4	
vietnamská	100,0	5,2	3,5	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	-	0,0	0,0	-	42,8	48,4	
osoby hlásící se ke dvěma národnostem	100,0	11,7	34,6	0,2	0,4	0,3	27,0	1,0	0,2	0,2	0,4	0,2	27,1	26,7	
neuvedeno	100,0	3,3	4,9	0,0	0,1	0,0	3,2	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	17,0	74,8	

Vnímání zdraví a nemoci
P/K – ZP – Th. režim

Integrace
Segregace

programy a projekty

Rizika

- minimální úroveň vzdělání;
- nedostatečná motivace ke vzdělání;
- minimální možnosti uplatnění se na trhu práce;
- segregace ...

- nevyhovující životní styl a způsob stravování;
- nedostatečný hygienický standard;
- zvýšené riziko infekcí a chorob;
- abúzy a narůstající riziko závislosti;
- včasný pohlavní život ...

- smíření s osudem, fatalizmu, nedostatek úsilí, nechut' pomoci si sám;
- nedostatek smyslu pro budoucnost, přílišné zaujetí přítomností a nekritické hodnocení minulosti;
- temperamentní, emotivní, urážliví ...
- „magerdo“ - vyloučení z komunity
- Postavení muže a ženy, těhotná žena, děti

Romské etnikum ve zdravotnictví

- vyhnout se předsudkům a stereotypům vůči romskému etniku;
 - obeznámit se se základními specifiky, hodnotami, způsobem života a kulturou Romů;
-
- může být někdy problematická jednak ze strany samotného P/K, tak i ze strany jeho rodiny a návštěv

<https://www.youtube.com/watch?v=cs5jwrQ3isU>

Základní doporučení:

- hovořit jasně, stručně, konkrétně, bez ironie, s „hlavou rodiny“
- domluvit se na pravidlech sdělování informací, návštěvách
- efektivně využívat verbální i neverbální komunikaci, „vysílat“ pozitivní signál
- trpělivost, opakování, důslednost, respekt vůči individualitě každého jedince
- neočekávat okamžité výsledky
- edukace

Vietnamci v ČR

- 50. léta minulého století - smlouvy o rozvojové pomoci (učni, stážisté, dělníci a studenti).
- Cca od poloviny devadesátých let 20. století počet Vietnamců v ČR neustále stoupá
- Komunita – spíše uzavřená, výzkum 2012 studenti z Chebu
- Smysl ekonomických aktivit Vietnamců žijících v ČR:
 - *uživit rodinu na dobré úrovni,*
 - *finančně zabezpečit děti,*
 - *postarat se o rodiče, kteří zůstali ve Vietnamu.*

- Patriarchální struktura **rodiny (vysoko ceněná hodnota)**, převážně rozšířená, respektuje se prvorozenectví (prvorozený syn dědí majetek), rozhoduje otec a pak syn

Muž - silný v krizi a vykonává těžké práce, manželky jsou „podřízené“

Výchova dětí - důraz na úspěšnost a nezávislost,

- úcta k rodičům, rodiče příliš nechválí

- Introverti a stydliví (ženy)
- Projevem dobrého chování Vietnamců je být i slušně oblečen - dospělí muži nenosí krátké kalhoty,
 - vietnamské ženy téměř nenosí sukně.

„Severní Vietnam je krutý aneb Balada Zpívající nudle“

Specifika komunikace u Vietnamců

- Vietnamština - tónový jazyk (má 6 tónů), jednoslabičný,
 - neexistuje tykání a vykání v podobě, jakou známe z českého jazyka;
- víceslabičné slovo přebrané z jiných jazyků – rozdělení do slabik, zkracování českých slov
- smažený sýr - sí rán, pot – potraviny

Nejdřív se oslovují a zdraví pánové, potom dámy

- Po úvodním pozdravu s Vietnamcem následuje téma zdraví a rodina
- Úsměv
- Podání ruky a podání předmětu
- Ruce v bok - znamenají nesouhlas, naštvanost
- Ruce zkřížené na prsou - znak rozčílení
- Gesto přivolávající druhou osobu - dlaň vzhůru nadřazenost
- Nedávají průchod svým negativním emocím „*Kdo není schopen regulovat své city, pozbývá autority.*“
- „*Jak můžete ztratit tvář*“ (zvýšením hlasu, křikem, nepřípustná je otevřená kritika před kolektivem)

Jména

- Většina vietnamských jmen se skládá z příjmení
(*Tran, Le, Vu, Ngo, Do, Hoang, Dao, Dang, Dugong, Dinh, Phu, Nhu, Hua, Cung, Hoa, Kim, Manh*)
- Na druhé pozici ve jméně je slovo = spojovací slabika, může pomoci určit pohlaví osoby:
 - pro označení ženy se používá *Thi* (báseň),
 - pro označení muže *Văn, Duc, Huu, Dinh, Xuan, Ngoc, Quang, Cong*
- Poslední jméno je křestní jméno:
 - mužská křestní jména - symbolizují žádoucí vlastnosti
Trung (Věrný), Khiem (skromný), Tot (dobrý), Tuan (hrdina)
 - ženská jména - symbolizují něžnost, krásu, pojmenování rostlin
Nguyet (Luna), Lan (Orchidej), Cuc (Chryzantéma), Loan (fénix),
Lieu (vrba), Suong (rosa)
- Při vstupu do manželství žena příjmení manžela nepřijímá – ponechává si své rodové příjmení.
- př. Tran Van Trung
- **Seznam žáků v třídní knize je řazen podle jména, nikoliv podle příjmení (omezený počet)**

Specifika péče o Vietnamce

- Nevhodné je, když se cizí muž dotkne ženy
- Usmívají se nebo hlasitě smějí, když chtějí zmírnit nepříjemnou nebo nejasnou situaci
- Při rozhovoru je pro ně nepříjemné a nezdvořilé, díváme-li se jim přímo do očí (nadřazenost, povýšenost)
- Důležitá zpětná vazba
- Pokud P/K požádá o přítomnost člena rodiny - přizvat ho, závažnost stavu P/K je vhodné konzultovat s hlavou rodiny (*rodina často nechce, aby měl dotyčný stres*)
- Upřednostňují ranní sprchu, intimitu
- Bolest - nepřiznají, o léky nepožádají ze strachu z návyku a vedlejších účinků (nejdřív vyzkouší svoje „domácí léky“)
- Využívat služby tlumočníka (při „rodinném tlumočení“ pozor na citlivost tématu týkajících se pohlaví)
- Smrkání do kapesníku - směšné a neslušné

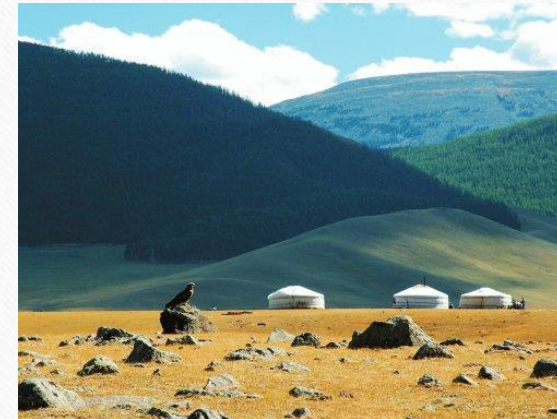
Vietnamci

- Stolování:
 - znakem, že vám chutnalo je ušpinění ubrus (paličky)
a na misce pár zrněk rýže
 - mlaskání - uznání lahodnosti pokrmu
 - říhání (nezatěžovat GIT vzduchem, kt. se tam při jídle dostal)
 - jí se pomalu, při stolování se diskutuje
 - polívka - na závěr pro doplnění tekutin a solí
- Stravování:
 - rýže, drůbež, ryby
 - jí minimální množství mléčných výrobků (střevní potíže)
 - nic studeného ústy nepřijímají, pijí teplé čaje bez cukru a citronu,
 - když jsou nemocní - jedí hlavně rýžovou kaši, zeleninu a ovoce

Mongolská komunita

- nedochvilnost; vhodná doba až po 10. hodině ranní :o)
- jazyková bariéra; způsob dorozumívání - angličtina, ruština
- **zdraví** je vysoce ceněná hodnota;
- soudržnost rodiny (návštěvy komunity o kom vědí), „příbuzenská“ pouta (narozeny na stejném místě),
- výchova v rodině - přísnost, poslušnost ale laskavost
- respektují th. režim, ukáznění (rychle se uzdravit a pracovat);
- emoce nevyjadřují;
- strava - bez výrazného omezení, preferují konzumaci masa, odpor k omáčkám (rajská)
 - čaj, máslo a sůl (prevence dehydratace) vychutnávají mlčky;
- posouzení v OP - intimní údaje bez problémů
- náboženství 94 % buddhisté, zbylé Islám aj. ovlivněny Ruskem a Čínou
- předměty podávat nebo přijímat pravou rukou V oběma rukama současně
- výjimečná pozorovací schopnost a smysl pro detail

- MARGAŠ (obdoba „maňána“) - čas a prostor nemají v Mongolsku cenu, asi proto, že obojího mají Mongolové nadmíru